

Socialiter

Vrienden van het Gymnasium Haganum

Nummer 34
december 2019

Inhoud

Van de praeses.....	4
Socialiter wordt geboren (A. Pfeiffer).....	6
Vijftig jaar meisjes op het Haagse gymnasium (Caroline Duparc-Simons)	7
Leden van Socialiter stellen zich voor (Alexander Pola).....	10
Uit de Levensbeschrijving van prof. mr. B. M. Telders (C.S. Telders e.a.)	12
Fotohoek (Kees van der Vlis e.e. 1980)	18
Symposium ter nagedachtenis aan prof. mr. B.M. Telders	20
Deelname Telders Symposium	20
Wat doen we met een nieuw lid?	20
Zoekplaatje	21
Uppsala (Daniëlla Gidalý e.e. 1973).....	22
De mortui	26
Intussen, in Nur-Sultan (André Carstens e.e. 1980)	27
Reünie eindexamenklassen 1968 tot en met 1971	28
Colofon	30

Van de praeses

Conny Elderhorst (e.e. 1975)

Het is goed nieuws dat aan de wens van onze leden tegemoet is gekomen door voor de tweede maal dit jaar ons verenigingsblad uit te brengen. Moge nr. 34 van Socialiter u veel leesplezier bezorgen.

In het eerste artikel leest u een verslag van een leerling die bij de geboorte van onze vereniging rond september 1945 aanwezig was. Aan die geboorte ging een actie-comité vooraf dat de oprichting van de vereniging moest realiseren.

Het 'Vijftig jaar meisjes op het Haagse Gymnasium', herinnering van C. Duparc-Simons, een der eerste meisjes, die eindexamen deden verschenen in 1949. In die tijd 'wist men - zoals de schrijfster aangeeft - 'nog niet voldoende

raad met de vrouwelijke leerlingen. Zo mochten zij voor schooltijd en in het vrij kwartier als kloosterlingen voor de klassenramen naar de vrijheid kijken, terwijl de heren der schepping naar hartelust konden wandelen en krentenbroodjes kopen bij de bakker aan de overkant.' Tempora mutantur, gelukkig.

Civil Courage.

Op 6 april 2020 zal het 75 jaar geleden zijn dat de Leidse professor mr. B. M. Telders – Ben voor zijn klasgenoten van het Gymnasium Haganum en vrienden – in Bergen-Belsen aan vlektyfus overleed, 9 dagen voor de bevrijding van het kamp. Ben Telders was een illustere oud-leerling van onze school. Als hoogleraar in Leiden was hij nauw betrokken bij de gebeurtenissen in oktober 1940, toen alle hoogleraren een 'ariër-verklaring' moesten tekenen. Telders leidde het verzet tegen deze verklaring: 'tot hier en niet verder', schreef hij. Het Telders Symposium op 4 april 2020 beoogt het gedachtegoed van professor Telders en zijn 'civil courage' te vertalen naar deze tijd, mede ter bewustwording en inspiratie voor de huidige generatie.

Alexander Pola schreef in 1950 in de rubriek 'Leden stellen zich voor'. Vele oud-leerlingen zullen zich hem nog herinneren in o.a. zijn grootste succes op televisie door zijn deelname als tekstschrijver en uitvoerend artiest aan het kwintet Farce Majeure.

In 'Intussen in Nur-Sultan' schrijft André Carstens over zijn eerste 80 dagen als ambassadeur in Kazachstan, Kyrgyzstan en Tadzjikistan en geeft hij wat meer achtergrond over deze landen.

Wat doen we met een nieuw lid? Het zal duidelijk zijn dat voortschrijdend inzicht ons heeft geleerd dat nieuwe leden van Socialiter allerminst in geldwaarde worden uitgedrukt, integendeel. Ook hiervoor geldt: Tempora mutantur.

Daniëlla Gidaly (e.e. 1973) schrijft dat het toeval haar wel vaker treft, zoals dit jaar in Uppsala. Zij heeft daar veel verrassends ontdekt, variërend van mooie culturele bezienswaardigheden tot een onverwachte, minder aangename verrassing.

Een greep uit de fotohoek van Socialiter mag niet ontbreken, evenals een rectificatie betreffende Socialiter nr. 33, 'de Mortui' en het zoekplaatje.

Socialiter wordt geboren (Zoals een Gymnasiast het zag)

A. Pfeiffer

1e jaargang nr. 2, 15 oktober 1950:

Het was in het jaar 1945, misschien September, misschien October. Ach, een juiste datum is eigenlijk niet het belangrijkste onderdeel van het stukje herinnering, dat ik U wil schetsen. Een herinnering, die in de loop van de vervolgen vijf jaren wellicht enigszins is vervaagd, maar niettemin teruggrijpt op een, of liever DE elementaire grondslag van ons thans jubilerende Socialiter. Het bestuur van de Bond van Haagse Gymnasiasten ontvangt een uitnodiging van meneer Zuidema en juffrouw Venema om voor een bespreking met hen samen te komen.

Trots en waakzaamheid waren zo de gevoelens, die de bestuursleden van de Bond, waartoe ik mij in die dagen ook mocht rekenen, bij het ontvangen van die invitatie beslopen. Trots, want als Bonds lid sprak je niet dan met huiverig respect over Annie Venema en Hans Zuidema, beiden leden van verdienste, wier grote daden voor de B.v.H.G. slechts als legendarische schimmen tot ons doordrongen. Waakzaamheid, want als oud-leerlingen, en vooral een tweetal van zo gevreesde en geduchte naam, zich met de Bond inlaten is het meestal niet pluis, dan zal er getornd worden aan de macht, die je als Bondsbestuurder zo heerlijk zelfverzekerd bekleedt en dan wil men pogen je van je verheven voetstuk te stoten. Met deze ideeën in het hart toog ik op die sombere herfstavond van 1945 met

mijn praeses, Wessel Verdonk, naar het Gymnasium, naar de kaartenkamer van het Aardrijkskundelokaal, vertrouwd domein van het Bondsbestuur uit die dagen. Ja, juist daar, want op 'eigen terrein' is de 'vijand' het best te weerstaan, zo dachten wij.

De 'vijand' kwam. 'Zuidema', zei de aanvoerder, en het klonk als een oorlogskreet. Hij vertelde. Van zijn schooltijd, van zijn avonturen in de Bond, van dat ongrijpbare en onbegrijpbare heerlijke, dat herinnering heet. Hoe vaak hij daaraan teruggedacht, net als juffrouw Venema. (Juffrouw Venema knikte). En net als zoveel tientallen anderen. Hoe hij daar soms sentimenteel van werd, omdat het zo mooi was in die gemeenschap, waar je voor het eerst vriendschap had leren lief te hebben en vijandschap had weten te doorstaan. Waar je zo vaak met bonzend hart op de kamerdeur van de rector had geklopt en waar je maar nooit kon begrijpen, wat het feit, dat Grieken en Trojanen elkaar afslachtten omwille van een mooie juffrouw, voor invloed kon hebben op je toen al zo intens levensgeluk.

Hoewel wij geen notie hadden, waarom wij nu als klankborden voor 's heren Zuidema's sentimentaliteiten moesten fungeren, knikten wij begrijpend. Want zo was het, zo moest het later zijn, begrepen wij. En degene die dit niet begrijpt, mag hij zich Gymnasiast noemen of

is het alleen maar toeval, dat hij iedere morgen de poort aan de Laan van Meerdervoort binnensloft? Zo dachten wij in gauwigheid.

Zuidema ging verder: in de boezem van een soort comité was het plan gerijpt om deze schat, die allen toch van het Gymnasium met zich meedroegen, in de toekomst, gezamenlijk te bewaren, te bewaren en hoog te houden om dan zo nu en dan samen te gaan kijken naar de verblindende schittering die deze collectieve collectie van edelstenen, bijgedragen door alle oud-leerlingen, zou verspreiden. Dat was het idee, het oprichten van een oud-leerlingenvereniging van het Gymnasium Haganum, de geboorte van Socialiter. En hoe de heren daar over dachten.

Ach, misschien ben ik van huis uit ook een tikje sentimenteel, misschien praatte meneer

Zuidema te mooi. Maar ik vond het prachtig en praeses Verdonk ook. Weshalve, wij besloten het actie-comité tot oprichting van deze vereniging alle mogelijke “morele steun” te verlenen. Voornamelijk bestond deze natuurlijk uit het stormrijp maken van toekomstige oud-leerlingen voor de argumenten van Zuidema c.s. Technische details wil ik U hierbij besparen.

Oneindig vaak heeft ons Bondsbestuur ruzie gehad met de jonggeborene, net als de rijbesturen, die achter dat van 1945 volgden. Ruzie en onenigheid, wij vonden het vaak vervelend, wij werden vaak ontembaar kwaad. Maar nooit waren deze strubbelingen sterk genoeg om de trots aan te tasten, de trots, dat wij bij de geboorte van de jarige oud-leerlingenvereniging Socialiter aanwezig zijn geweest.

Vijftig jaar meisjes op het Haagse gymnasium.

Herinneringen van een der eerste meisjes, die eindexamen deden.

Caroline Duparc-Simons (1883 – 1954) (e.e. ca 1902)

November 1947

Er zal tussen de spanning, waarmee een meisje in September 1897 voor het eerst naar het Gymnasium ging en die van het meisje van 1947 wel niet zoveel verschil zijn. Beiden hadden het grote onbekende voor zich, beiden deden de eerste stap op de weg van het voorbereidend ‘Hoger’ onderwijs.

Twee verschillen zijn er echter toch: het moderne meisje staat anders bevangen tegen-

over dat nieuwe: het is zelfstandiger, minder schuchter; en ten tweede: de voorgeschiedenis van deze tocht was nu en toen wel heel anders!

Van de lagere school (natuurlijk een meisjes-school) komende, wilde ik naar het Gymnasium, maar dat bleek uitgesloten: Rector Rutgers had gedecreteerd dat er op zijn school geen meisjes zouden komen, en de curatoren wilden hier niet tegenin gaan. Om toch de weg

naar de Universiteit te kunnen gaan, volgde ik de meisjes-HBS om daarna Staatsexamen te doen. De mannen maakten het ons niet gemakkelijk, om hun vesting 'de Wetenschap' als huns gelijken binnen te treden!

Twee jaar later werd dr. Rutgers opgevolgd door dr. van Aalst en, moderner van opvatting, liet hij de meisjes toe. Dat ik niet bij deze eersten – in mijn ogen gelukkigen – gehoorde, lag aan de directrice van de meisjes-H.B.S., die concurrentie vrezende, mij niet tijdig waarschuwde om, zoals anderen deden, me voor de tweede klas in Latijn te laten klaarstomen. Dus bleef ik waar ik was en begon om de verloren twee jaar in te halen in de vierde klas, heel in het geheim, met privaates in de klassieke talen en wiskunde, om na het eindexamen thuis mij voor het Staatsexamen te prepareren.

Maar Het Gymnasium bleef lokken en zo deed ik in 1901 toelatingsexamen voor de zesde klas, waar, nadat vanuit de vijfde klas twee meisjes Staatsexamen deden, nog maar één vrouwelijke leerling over was.

Hier komt nog een verschil met 1947: in lange rok, overhemdblouse met hoog, stijf boord, een matelotje op de opgestoken haren, liep ik September blozend tussen de rijen jongens-gymnasiasten door het Westeinde naar het plechtige, voormalige gezantschapsge-

bouw. De conciërge wees me de weg naar boven, waar 6A was en mijn vrouwelijke collega, Johanna de Geus, (later getrouwd met den beeldhouwer Tjipke Visser en helaas in October '45 overleden) me opwachtte. Ik ging naast haar zitten in de eerste bank en de mannelijke leerlingen kwamen binnen, nieuwsgierig naar mij kijkende. Tussen de uren kwam zij zich correct voorstellen, in het begin werd ik met 'juffrouw S.' aangesproken en de toon bleef, ook met de leraren, uiterst hoffelijk, al verheelden enkelen van de laatsten hun afkeuring over deze blauwkouserij niet.

Met hoeveel illusies begon ik het schooljaar! Hoeveel had ik mij, met mijn opleiding door en tussen vrouwen, niet hiervan voorgesteld! Ik had gehoopt de klassieke cultuur, door knappe mannen gedoceerd, nader te zullen komen. Maar hoeveel teleurstelling bracht het me! In de meeste vakken verouderde methoden, in hoofdzaak gericht op nauwkeurig vertalen van klassieke teksten. Zo dicteerde een leraar bij de vertaling van Demosthenes en Thucydides soms een halve bladzijde voor twee woorden, die we de volgende keer letterlijk moesten kennen. En dan die Latijnse thema's en Romeinse Antiquiteiten!

Aan de schoonheid van de antieke cultuur – althans in die zesde klas – werd weinig of geen aandacht besteed, evenmin aan moderne literatuur. Strak, verstandelijk, mannelijk on-

derwijs, en dit laatste niet in de beste zin. Een uitzondering maakte Rector van Aalst, wiens lessen over Plato en geschiedenis mij onvergetelijk zijn gebleven. Ook de lessen in het Duits van Dr. Kossmann brachten een verademing naast de droge behandeling van de andere moderne talen.

Ook verder wist men blijkbaar nog niet voldoende raad met de vrouwelijke leerlingen. Zo mochten zij voor schooltijd en in het vrijkwartier als kloosterlingen door de klasseramen naar de vrijheid kijken, terwijl de heren der schepping naar hartelust in het Westeinde konden wandelen en krentenbroodjes kopen bij den bakker aan de overkant! Verder genoten we de eer steeds als eersten de klas in en uit te gaan (nu ondenkbaar), op straat namen de jongens hoffelijk hun hoed voor ons af (dopen noemden we dat) en behandelden zij ons als dames, volgens alle regels van het handboek van Madame Etiquette.

Niet steeds echter lazzen zij daarin! In lessen, die hun niet aanstonden (hier hiermede laden de jongens vaak onze vrouwelijke minachting op zich) gedroegen zij zich, zoals het hun beliefdde. De natuurkundeles (geen eindexamenvak!) trok niet veel belangstelling: veel amuseranter was het om met een stuk steenkool in de lange banken te voetballen. Een vermakkelijk voorval herinner ik mij: eens kwamen we het natuurkundelokaal binnen, dat geheel ver-

duisterd was voor een lichtproef. De jongens dwongen den amanuensis de luiiken weer te openen en toen de leraar binnenkwam stond een van hen, thans een bekend advocaat, op en legde in een keurige speech uit, dat zij door het prepareren van een Grieks proefwerk tot hun spijt geen aandacht aan de les konden besteden, maar dat zij den leraar graag vijf minuten voor het einde gelegenheid wilden geven de proef te vertonen.

Ontspanning in de zin van de tegenwoordige schoolclubs, was onbekend, de Bond zou eerst jaren later geboren worden. Het enige evenement in het schooljaar was het bal in de Kerstvacantie, dat al weken tevoren bij beide seksen grote spanning met zich meebracht.

Er werd hard gewerkt, maar er was immers zoveel minder afleiding, geen radio, geen film: het leven was zoveel rustiger. Misschien is het aan deze soberheid te danken, dat we – naar ik meen te herinneren – allen voor het eindexamen slaagden. Velen der toenmalige leerlingen zijn thans mannen en vrouwen van betekenis in ons vaderland.

En nu – een halve eeuw later. Veel is sindsdien veranderd. Meisjes naar 't gymnasium? Geen probleem meer. 't Onderwijs, ook daar vernieuwd, zal zeker zowel de mannelijke als de vrouwelijke jeugd geven, wat ik er toen van verwachtte: kennis, breedheid en schoonheid.

Leden van Socialter stellen zich voor

Alexander Pola (1914-1992) (e.e. ca 1935)

Mag ik me even voorstellen: Alexander Pola. Aangenaam. Oude vrienden en klasgenoten zeggen nog wel Brammetje – hetgeen impertinent maar knus. Nog niet zo vreselijk lang geleden bezocht ik het Gymnasium. Aan dit feit ontleende ik twee rechten: het studeren aan een Hogeschool en het schrijven van dit stukje.

Van het eerste recht heb ik slechts kort gebruik gemaakt en van het tweede doe ik dat nu, en dan nog slechts schoorvoetend.

Welk een heerlijke tijd ik op het Gym heb doorgebracht ben ik pas na het eindexamen volledig gaan beseffen. Dan merk je pas, dat je, behalve een hoop kennis – waarvan het praktisch nut niet altijd duidelijk is – een verhouding tot de Cultuur gekregen hebt, zoals alleen die school iemand geven kan. Een verhouding, die, geloof ik, onmisbaar is bij de uitoefening van een artistiek beroep. En zo'n beroep is het mijne. Hòòp ik.

Toen ik in de tweede klas zat vond mijn Vader, dat ik als Gymnasiastje ook buiten de school mijn aandeel moest hebben aan de cultuur: hij nam mij mee naar een toneelvoorstelling door Alexander Moissi... Daar zat Brammetje, keek zijn ogen uit en 'da war's um ihn gescheh'n' (Goethe). Van dat moment af stond mijn biografie – althans voor mij – in grote lijnen vast. Ik begon mij op school met enthousiasme op het toneelspelen te werpen en samen met

Alexander Pola op het lustrum van de BvHG in 1979, foto genomen door Chris Stiggelbout

mijn onvergetelijke vriend Maurits de Braauw heb ik daar enige keren de voorstellingen geleid. We hadden in die jaren het geluk, dat onze school letterlijk bulkte van de natuurtalenten (om van iemand als Caro van Eyck nog maar te zwijgen) en het hoogtepunt was, meen ik, de opvoering in de Duitse taal (dat kon toen nog!) van Bruno Frank's 'Zwölftausend'. Waarin ik overigens op ombeschaamde wijze Moissi imiteerde

In die tijd ben ik reeds begonnen mijn naam te veranderen. Ik stal, uit kinderlijke bewondering, 's Heren Moissi's voornaam en veranderde mijn achternaam. Dit laatste deed ik – teergevoelig als ik ben – om eventueel later de naam van mijn Vader, niet te bezoedelen. Ik vrees, dat ik mijn achternaam niet voldoende veranderd heb.

In die jaren heb ik me ook voor het eerste wel een op critisch terrein begeven en dat met een brutaliteit en jeugdige verwatenheid, die me nu nog het schaamrood naar de kaken jaagt – hoewel ze, volgens mijn vrouw, nog steeds ergens diep in mij aanwezig zijn. (Is dit openhartig genoeg, Redactie? – Het is trouwens moeilijk: die gevraagde openhartigheid. Dat lukt me alleen bij nature, waarbij een conflict tussen openhartigheid en decente bescheidenheid a priori uitgesloten is!)

Later ben ik dan inderdaad bij het Toneel gekomen. Dat was prettig. Bij het Toneel vind ik alles prettig, ook de niet prettige dingen.

Bovendien is het een trots gevoel, dat je in dit land aan het Toneel kunt gaan en toch even onbekend blijven als b.v. een belangrijk geleerde.

Na de bevrijding ben ik bij de radio terecht gekomen. Dat is nog veel prettiger. Ik doe daar natuurlijk uitsluitend de dingen, die niet voorkwamen op mijn lijstje met jeugdidealen, maar het is toch erg prettig. En het hoorspel heeft nog duizenden onontdekte mogelijkheden. Daar hoop ik er nog eens een paar van

te ontdekken. En het is een, in wezen, intieme kunst. (Op de momenten dat het Kunst is). Alles wat je er doet, doe je eigenlijk maar in het oor van één enkele luisteraar. Als je je dat eenmaal hebt gerealiseerd is het optreden voor de radio – hoe zal ik het zeggen – pikanter dan voor een zaal.

Ik had haast het derde recht vergeten, dat het bezoek aan het Gym met zich meebracht, het recht Reserve-Officier te worden. Dat ben ik dus óók. En dat brengt met zich mee, dat ik telkens, als ik begin te geloven dat het me nu eindelijk allemaal een beetje gaat lukken, onder de wapenen geroepen word. Hierover openhartig te zijn zou onoirbaar wezen.

Een korte levensbeschouwing? Toe maar! Je zou het pessoptimisme kunnen noemen, d.w.z. ik zie de zaken en mensen zwarter dan ze zijn, maar geloof, dat ze met een beetje goede wil beter kunnen worden, dan ze kunnen. Maar het beste kan ik mijn levensbeschouwing, geloof ik, typeren door te vertellen, dat, toen ik voor het eerst iemands portret wilde tekenen het resultaat een zeer goede caricatuur was. Ik teken sindsdien veel en graag caricaturen. Maar een ondergrond van serieuze ernst hebben ze allemaal. Ik ook. Maar dat weten alleen een paar heel intieme vrienden. En mijn vrouw. En die lacht ook dáárom.

Tot genoegen.

Alexander Pola

Uit de Levensbeschrijving van prof. mr. B. M. Telders (fragment)

C.S. Telders e.a.

Hij was, toen hij deze tocht maakte, al enkele jaren op het Haagse gymnasium, aan de Laan van Meerdervoort. Het lag voor de hand, dat hij ook daar geen moeite zou hebben met leren; integendeel, meestal had hij de hoogste cijfers van zijn klas. Het is merkwaardig, dat zijn uiterlijk deze bijzondere intelligentie eigenlijk niet weerspiegelde. De harmonische vorm van het kleine-jongens gezichtje uit de prille jaren was niet voordelig uitgegroeid. Een tamelijk grote neus tussen twee, wat uitstaande oren, flets-grijsblauwe ogen en een nogal zware vooruitstekende mond - het was niet een gezicht, dat een buitengewone, schrandere en rappe geest verried. Zijn moeder moest wel lachen, toen op een keer bij de schoolpoort van de lagere school een andere moeder haar op enigszins meewarige toon had gevraagd: „Kan Uw zontje wel goed mee” ?

Toen hij ouder werd kwam hier bij, dat hijzelf ook niet veel moeite deed om zich op zijn voordeligst te doen voorkomen; hij besteedde weinig aandacht aan zijn kleding: ‘daar had hij geen tijd voor’. Deze uiterlijke veronachtzaming is hem zijn hele leven bij gebleven. Jaren later, in Vught, zou Nico Rost hem vergelijken met een „verlopen Romeinse keizer. Een buitengewoon groot voorhoofd - een ongespierd, wat zakkerig lichaam (-) heel onsportief”.

Ondanks dit gebrek aan uiterlijke charme was zijn verhouding tot zijn klas- en leeftijdsgen-

noten niet slecht, ofschoon hij zeer zijn eigen gang ging, zoals altijd zijn tijd en aandacht bestedende op de wijze die hem, Ben, als de meest rendabele voorkwam. Hij liet zich niet door de mening van anderen beïnvloeden. Twee van zijn vroegere, vrouwelijke klasgenoten weten zich nu nog - vijftig jaar later! - levendig (en met spijt) te herinneren dat ‘Ben nooit liet afkijken’. Het was niet uit gebrek aan collegialiteit, zo verzekerden zij mij, maar uit een principiële afwijzing van de oneerlijkheid, die in zulk ‘spieken, besloten lag. Het zij zo.

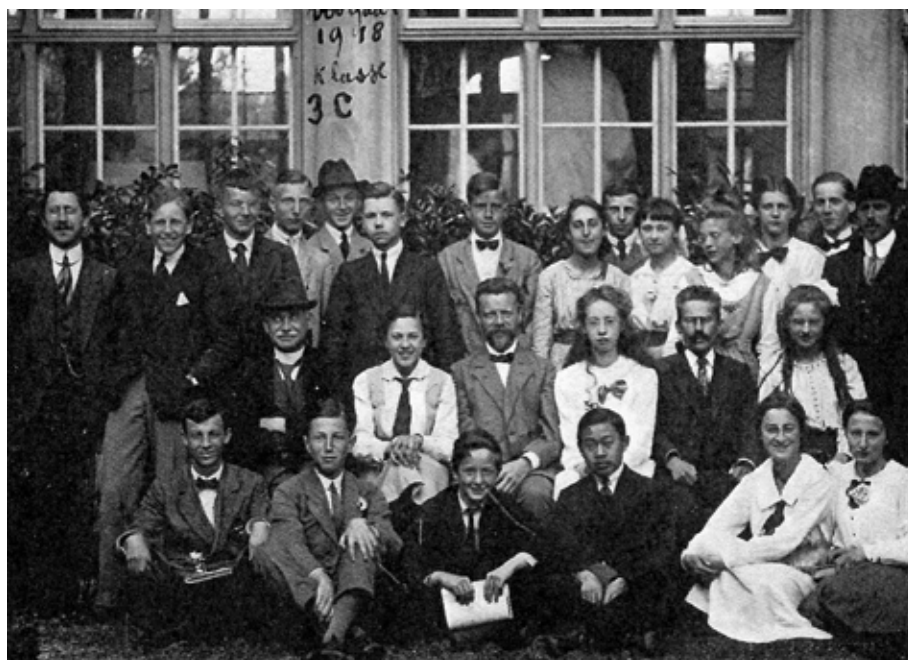
In ieder geval bleken zijn medescholieren hem te waarderen, want in de vijfde klas werd hij verkozen tot voorzitter van de Gymnasiasten Bond. Hier kreeg hij zijn eerste ervaring op bestuursgebied en moest hij ondervinden, dat in een samenwerking met anderen, de eigen mening - hoe goed ook gefundeerd - niet altijd maatgevend kan zijn.

Tijdens zijn gymnasiumjaren begon hij ook belangstelling te krijgen voor het vak dat later het zijne zou worden, de rechtswetenschap. Het boeide hem blijkbaar, dit beredeneerd afwegen van recht en onrecht, want op school vertelde hij zijn klasgenoten vaak van de processen waarover hij zijn vader thuis hoorde spreken. Ook ontwikkelde zich zijn gevoel voor muziek. Zijn vader was in het geheel niet muzikaal, maar zijn moeder kwam uit een gezin waar veel aan muziek werd gedaan. Zij wist die belangstelling op haar zoon over te bren-

gen. Samen speelden zij vaak quatre-mains en, toen hij er de leeftijd voor had gekregen, nam zij hem mee naar concerten. Zijn pianospel ging goed vooruit; een enkele keer werd hem gevraagd op te treden op de muziekavonden van de Gymnasiasten Bond.

Later zou hij een leerling worden van de pianist Hans Goemans en zich een mooie Bechstein-vleugel aanschaffen, die een van zijn meest dierbare bezittingen zou worden. Zijn vrienden vonden zijn spel lang niet allen even mooi. Er waren er bij die het te fors, te weinig genuanceerd vonden, niet 'artistiek' genoeg. Maar hij speelde ook niet zozeer voor zijn toehoorders dan wel voor zich zelf

en technisch bereikte hij een hoog niveau. Op volwassen leeftijd zou hij in zijn pianospel een uitlaat weten te vinden voor zijn emotionele gevoelens, die hij niet oë moeilijk op andere wijze tot uiting kon brengen. Zoals een ander, na een vermoeiende werkdag, even gaat rusten of een warm bad neemt, kon Ben zich achter zijn vleugel zetten en, in een half uur geconcentreerd pianospel, zich ontdoen van de geestelijke spanning die hem op dat moment bezwaarde. Tekenend is het, dat hij in december 1940, toen hij na zijn eerste lange verhoor door de Duitsers bij zijn vrienden Nijhoff aankwam, nog vóór hen iets te vertellen, regelrecht naar hun piano toeliep om daar de doorstane emoties van de afgelopen uren af te reageren.

Klas 3c in 1918. Ben Telders was leerling van het Haganum in die klas

Voor de hogere klassen van het gymnasium gaf Dr. K.J. Pen facultatieve lessen in de beginselen der logika, die door Ben natuurlijk met grote belangstelling gevolgd werden. Ben had, evenals de andere kinderen uit ons gezin, geen godsdienstig onderricht gehad. Zijn ouders waren van huis uit lid van de Remonstrantse gemeente, doch hun belangstelling voor de kerk was zeer matig en hun betrekkelijk vaag godsbegrip was onvoldoende om hun kinderen een bepaalde religieus gerichte gevoelsbasis mee te geven. Maar de vraag naar het wezen van het bestaan, en de behoefte een zekere orde te onderkennen in de ogenschijnlijke chaos van het leven, heeft Ben's scherpe verstand ongetwijfeld al betrekkelijk vroeg bezig gehouden. Het was voor hem uitgesloten deze vragen, eenmaal in zijn gedachten opgekomen, onbeantwoord ter zijde te schuiven. En aangezien een geloof op kerkse basis hem hierin niet kon helpen - en het kan worden betwijfeld of hij langs deze weg een voor hem bevredigend antwoord zou hebben ontvangen - bleef hem alleen de filosofische benadering over, om langs deze weg te trachten het vertrouwen te gewinnen dat, zoals hij het later zelf zou uitdrukken, 'de godsdienstige mensch onmiddellijk eigen is, en dat de filosoof zich op zijn wijze opnieuw heeft te verwerven'.

Door Pen's lessen werd Ben een nieuwe gedachtenwereld geopend. Aanvankelijk voelt hij zich aangetrokken tot de Anthroposofie. Het Goetheanum, het centrum van de Anthroposofische Vereniging te Dornach, was juist

in 1919 geopend. De nieuwe denkbeelden van Rudolf Steiner op wetenschappelijk en sociaal gebied en het krachtig idealisme, dat geleerden en kunstenaars uit talloze landen bijeen had gebracht voor de oprichting van dit geestelijk wereldcentrum, moeten voor de 17-jarige gymnasiast een grote attractie hebben gehad. Hij bezoekt anthroposofische bijeenkomsten en leest erover wat hij krijgen kan. Maar zijn onafhankelijke geest is reeds voldoende ontwikkeld om hem, na een jaar of anderhalf, te doen besluiten deze eerste wijsgerige jeugdliefde vaarwel te zeggen voor een meer blijvende verbintenis: hij gaat over naar de leer van Hegel, die hij tot zijn dood trouw zal blijven.

Nadat hij afgestudeerd was zou hij regelmatig de bijeenkomsten van het Bolland Genootschap voor Zuivere Rede volgen, 's Zondagsochtends in het gebouw van de Commerciële Club aan het Korte Voorhout te Den Haag. De cursussen werden gegeven door J. Hessing, voor wie Ben groot respect had. Later, toen Hessing's candidatuur voor de leerstoel van het genootschap aan de Leidse Universiteit op weerstand stuit wegens het feit dat Hessing geen academische graad bezat, zou Ben's voorspraak ertoe bijdragen dat over dit formele bezwaar werd heen gestapt. „Hoe groot was zijn droefheid toen we in Vught hoorden dat Hessing gestorven was", schreef Nico Rost.

Hegel werd Ben's geestelijk plechtanker 'Toen wij (als studenten) een voettocht door de Vo-

gezen maakten, hadden we Hegel in de rugzak, weet zijn vriend Bodenhausen te vertellen. 'Hij had een formidabele kennis; veel van wat wij nu nog moeizaam lezen, had Ben al op het gymnasium verwerkt'. In 1930 wordt hij opgenomen in de redactie van 'De Idee'.

Ben's filosofisch oeuvre wordt in dit boek in een apart hoofdstuk besproken door prof. dr. R.A.V. baron van Haersolte. Maar ik kan, als leek, de verleiding niet weerstaan om uit de vele wijsgerige geschriften van Ben, twee nagelaten schetsen uit 1928 te citeren, de éne over 'De betekenis van het Alpinisme', de andere over 'Het Spel als de aanvankelijkheid des Geestes'. 'Voor den begrijpenden geest is niets te hoog of te verheven', zo luidt de aanvangszin van het tweede opstel. 'Doch voor het begrip, is ook niets te min', voegde hij er enigszins pedant aan toe.

In de zomer van zijn laatste gymnasium-jaar brengt Ben zes weken door in de familie van een Engelse vicar, Mr. Watts, in Banks, om de taal goed te leren. Ook hierover heeft hij een journaal bijgehouden, samengesteld uit fragmenten van de brieven, die hij naar huis stuurde. Vergeleken bij zijn vroegere reisverslagen valt het op, hoe zijn indrukken en de beschrijving daarvan dieper en genuanceerder zijn geworden. Ben had op deze leeftijd al een grote bewondering voor zijn oud-oom (van moederszijde) Louis Couperus, die hem bij zijn dood zijn waardevolle collectie boeken zou nalaten. Hij was sterk onder de indruk

gekomen van diens nobele taalgebruik. Misschien was de invloed van zijn beroemde oom dan ook niet geheel vreemd aan een zin als deze, geschreven na een tocht door het Lake District: 'De zon scheen door de wolken op de bergen, en het meer flonkerde en flikkerde als goud. (-) Ik kán niet zeggen wat ik zag en voelde, gedurende die heerlijke apotheose!'

Twee jaar later - hij was toen al student - zou zijn stijl meer volgroeid zijn en zou hij wél kunnen zeggen wat hij zag en voelde. In dat jaar maakt hij, tezamen met zijn vriend H.A.H.N. Gelderman zijn eerste grote buitenlandse reis naar Finland. De hier volgende paragraaf, geschreven na de bezichtiging van de beroemde Imatra stroomversnellingen, vertoont een emotioneel-literaire kracht die men, als men alleen zijn latere wetenschappelijke publicaties kent, niet bij hem zou vermoeden. Ben was geen droog, gevoelloos intellect:

'De golven worden tegen de rotsen op gesmeten, klimmen omhoog, worden weer neergeworpen door het onsljtbare graniet, botsen tegen de nieuw aanstormende watermassa's en springen over deze heen, golf over golf, stroom over stroom. Het schuim borrelt en spat, kolken draaien, geweldige waterheuveld hopen zich op. Het is als een wilde jacht van angstige paarden of buffels, vluchtend voor een dreigend gevaar. Zij bespringen elkander, klimmen over de rug van hun voorganger, loeien van angst en vertrappen de zwakkelingen ..."

Hieronder volgt een greep uit de fotohoek van Socialiter. Dit fotoboek staat online en is te vinden op het volgende adres: <https://socialiter.piwigo.com>

reunie examenklassen '68-'71

de heer H.Chr. Albertz, docent klassieke talen (Rome 1983)

Mw. H. Westerouwen van Meeteren - docent klassieke talen - in de 60-er jaren

De Haganumfamilies Carstens en Raphaël in 2014

Symposium ter nagedachtenis aan professor mr B.M. Telders (1903-1945)

Ina van Veldhuizen, Kees Schuyt, Jan Willem Bitter

Op 6 april 2020 is het 75 jaar geleden dat de Leidse professor mr B.M. Telders – Ben voor klasgenoten en vrienden – in Bergen-Belsen aan vlektyfus overleed, negen dagen voor de bevrijding van het kamp. Ben Telders was een illustere oud leerling van het Gymnasium Haganum.

Tijdens een bijeenkomst van het Volkenrechtelijk Dispuut ‘professor mr. B.M. Telders’, werd vorig jaar besloten om in april 2020 aan het leven en de werken van Telders bijzondere aandacht te schenken. Dat zal gebeuren op zaterdag 4 april 2020 met een symposium in het Groot Auditorium van het Academie Gebouw in Leiden.

Aanleiding was een lezing van professor Kees Schuyt die bij het schrijven van de biografie over professor R.P. Cleveringa (‘Recht, onrecht en de vlam der gerechtigheid’) zoveel informatie over professor Telders verzamelde dat zijn conclusie luidde: ‘Geen Cleveringa zonder Telders’.

Zowel professor Cleveringa als professor Telders waren in Leiden nauw betrokken bij de gebeurtenissen in oktober 1940, toen alle hoogleraren een ‘ariër-verklaring’ moesten tekenen. Telders leidde het verzet tegen deze verklaring: ‘tot hier en niet verder’, schreef hij. Naar aanleiding van het ontslag, één maand later, van 17 Joodse medewerkers en medewerkers van de Leidse universiteit, onder wie de hoogleraren Meijers en David, sprak professor

Cleveringa op 26 november 1940 een tot op de dag van vandaag gedenkwaardige protestrede uit tegen deze ontslagen.

Na het uitspreken van de ‘26 november rede’ werd professor Cleveringa vrijwel onmiddellijk opgepakt en naar de strafgevangenis in Scheveningen, bijgenaamd ‘het Oranjehotel’ gebracht. Telders hield na 26 november niet op met publiceren over zaken die in zijn ogen niet rechtvaardig waren. Hij kwam in december 1940 ook in het Oranjehotel terecht. Vandaar uit begon voor hem een verblijf in een aantal kampen, waaronder Buchenwald, Vught, Sachsenhausen en Bergen-Belsen, waar hij op 6 april, negen dagen voor de bevrijding van het kamp door de Engelse troepen, aan vlektyfus zou overlijden.

Het Telders Symposium beoogt om het gedachtegoed van professor Telders en zijn ‘civil courage’ te vertalen naar deze tijd, mede ter bewustwording en inspiratie voor de huidige generatie.

Tijdens het symposium zal een aantal voordrachten worden gegeven, o.m. over Telders en het volkenrecht, Telders en het bezettingsrecht en Telders als een strijdbare democraat. Aan het leven van professor Telders zal aandacht worden besteed in de vorm van een lezing door Kees Schuyt en het vertonen van een korte film.

In die film zal ook aandacht worden besteed aan de middelbare schooltijd van Ben Telders.

Hij was leerling op het Gymnasium Haganum, waar hij in juli 1921 eindexamen deed. Hij werd gewaardeerd door zijn medescholieren – in de vijfde klas werd hij voorzitter van de Gymnasiasten Bond. Hij speelde goed piano en een enkele keer werd hij gevraagd op te treden op de muziekavonden van die Bond. Zijn belangstelling voor de rechtswetenschap, maar ook voor de beginselen van de logica, antroposofie en de wijsbegeerte van Hegel werden tijdens die gymnasiumjaren ontwikkeld.

In september 1921 gaat Telders in Leiden studeren, in maart 1926 doet hij doctoraal examen en in mei 1927 promoveert hij. De titel van zijn proefschrift luidt: ‘Staat en Volkenrecht’. In 1931 zal hij zijn promotor professor jhr. W.J.M. van Eysinga als hoogleraar volkenrecht in Leiden opvolgen. Daarnaast is hij actief in de politiek. Hij wordt in 1938 voorzitter van de Liberale Staatspartij.

Gedurende zijn gymnasiumtijd en daarna maakt Telders vele reizen. Ook verblijft hij voor enige tijd bij een gastgezin in Banks om goed Engels te leren en in Parijs waar hij negen maanden woont en aan de Ecole des Hautes Etudes internationales studeert. Telders sprak een aantal talen voortreffelijk.

Reden o.m. waarom hij tijdens zijn gevangenschap in de vele kampen zonder uitzondering een administratieve functie kreeg. Daardoor was hij in staat om een aantal persoonsverwisselingen door te voeren en om mensen tijdig te waarschuwen wanneer er onheilspellende acties werden beraamd. In al die functies gaf hij onder zware en moeilijke omstandigheden

het voorbeeld van ‘civil courage’. Hij werd een steunpilaar en raadgever voor vele medegevangenen. Ook besprak hij in Buchenwald met andere politici, onder wie Drees en Vorrink, de situatie van wederopbouw van Nederland na de oorlog. De hem toebedeelde centrale rol daarbij heeft hij helaas niet meer kunnen vervullen.

Professor Cleveringa die de oorlog wel overleefde, kon Telders’ boodschap voortzetten. Cleveringa organiseerde de eerste officiële herdenking van Telders in Leiden op 1 oktober 1945.

Na 1945 werd de gedachtenis aan de overleden professor Telders levend gehouden door een aantal herdenkingsartikelen, straten die naar hem werden genoemd, de oprichting van het Volkenrechtelijk Dispuut ‘Professor Mr B.M. Telders’ in 1947 en in de naam van het wetenschappelijk bureau ten behoeve van het liberalisme en de VVD, de TeldersStichting (‘Prof. Mr B.M. Teldersstichting’). In samenwerking met de Teldersstichting zal aan het einde van het symposium een Telders Boek worden gepresenteerd waarin aandacht wordt gegeven aan de vele en waardevolle aspecten van het leven en de werken van professor Telders.

Met het Gymnasium Haganum zal contact worden gezocht om in de Telders-film ook de middelbare schooltijd van Ben Telders te belichten. Immers daar werden zaadjes geplant waardoor hij in zijn latere leven op zoveel terreinen actief kon zijn en alom waardering ondervond.

November 2019

Deelname Telders Symposium voor leden Socialiter

Het Telders Symposium zal plaatsvinden op zaterdag 4 april 2020 in het Groot Auditorium van het Academie gebouw in Leiden. Vanwege de bijzondere band tussen prof. mr. B.M. Telders en het Haganum heeft Socialiter een aantal plaatsen voor haar leden weten te bemachtigen voor deelname aan dit symposium. Het definitieve programma wordt later bekend gemaakt en duurt van 13.00 tot 18.30 uur. Het symposium zal worden geopend door de rector Magnificus van de Universiteit Leiden, er wordt een film vertoond over het leven van professor Telders waarin ook het Haganum een rol zal spelen en er is een voordracht van de jurist, socioloog en columnist Kees Schuyt. Het leidend thema is 'civil courage'. Genoemde film wordt gemaakt door Marit Geluk, eveneens oud-leerling van het Haganum.

Wilt u in aanmerking komen voor deelname aan het symposium, dan kunt u een mail sturen aan abactis@socialiter.nl onder vermelding van Telders Symposium 2020.

Marion Drielsma
h.t. vice-praeses

Wat doen we met een nieuw lid?

Dit wordt vreselijk oneerbiedig, daarvoor waarschuwen wij U vast!

We gaan namelijk ons afvragen wat dat nieuwe lid voor de vereniging betekent in **geldswaarde uitgedrukt**. Over de afwezigen niets dan goeds...

1 lid	= de verzendkosten van een nummer van Recordamur.
2 leden	= een foto (cliché) in het blad.
3 leden	= een circulaire aan alle leden + portokosten.
5 leden	= de omslagen voor 2500 Recordamurs.

De foto bij dit artikel komt uit één van de eerste edities van 'Recordamur' een voorloper van Socialiter. Het verscheen in de veertiger jaren van de vorige eeuw. Het schetst een beeld van de kosten, die het bestuur moest maken voor bepaalde activiteiten, uitgedrukt in jaarcontributies van leden.

De tijden zijn veranderd. Als we dit vergelijken met de jaarcontributies van de leden anno 2019:

0 leden = het verzenden van nieuwsbrieven aan de leden via mailchimp.

3 leden = de hostingkosten van de fotosite van de vereniging

60 leden = de drukkosten van één editie van het verenigingsblad

Zoekplaatje Socialiter nr. 34

Deze klassenfoto is genomen op het bordes van het Haganum in 1959. Deze foto toont de leerlingen van klas 3c. Weten jullie nog wie dit zijn? Stuur de lijst met namen per e-mail naar de redactie: redactie@socialiter.nl.

In nummer 35 plaatsen wij de gemelde namen bij de foto.

Uppsala

Daniella Gidaly (e.e. 1973)

Laatst mocht ik een weekend doorbrengen in Uppsala. Ik weet niet hoeveel lezers van Socialiter er weleens geweest zijn, maar voor mij was het een stad waar ik nog net van gehoord had, maar niets van wist en zeker nooit geweest was. Nu bracht het toeval mij er en zoals wel vaker, was ik het toeval zeer dankbaar. Er was veel verrassends te ontdekken.

Het eerste wat opvalt is de afwezigheid van houten gebouwen en de grote hoeveelheid 18de eeuwse classicistische gebouwen. Je voelt je bijna in Florence in plaats van in Zweden. Een korte duik in de geschiedenis leert dat Uppsala grotendeels is afgebrand in 1702. Daarna is er wijs voor gekozen in steen verder te bouwen. Dat betekent dat ook er ook weinig te vinden is van de oudste universiteitsgebouwen

uit 1477, toen mensen uit de Lage Landen voor hun academische vorming nog naar Leuven gingen (Leuven werd in 1425 opgericht, Uppsala in 1477).

Het heeft overigens wel het een en ander met onze oudste universiteit (1574) gemeen: Zo is

het in Zweden traditie dat de Koninklijke familie in Uppsala studeert en zit de universiteit van Uppsala samen met Leiden in de COIMBRA-groep, een groep van 30 oudere universiteiten die met elkaar samenwerken onder anderen aan het faciliteren en bevorderen van de mobiliteit van studenten en staf binnen Europa.

Het tweede wat opvalt, tenminste als je op vrijdagavond aankomt, is de enorme hoeveelheid oude Amerikaanse auto's. Je weet wel met vleugels en glimmende metalen bumpers. Ze rijden eindeloos rondjes in het centrum tot vroeg in de ochtend. Het blijkt dat er in Uppsala een club is die zich Honkytonky club noemt en regelmatig evenementen rond classics organiseert.

Had u er ooit bij stilgestaan dat er ooit een meneer Celsius heeft bestaan? En ja, Anders Celsius heeft aan de universiteit van Uppsala gestudeerd. Hij heette op z'n Zweeds gewoon Höjen en was astronoom. Overigens definieerde hij het kookpunt van water als 0° en het vriespunt als 100° . Pas na zijn dood draaide Linnaeus (die aan dezelfde universiteit had gestudeerd) in 1775 de schaal om uit praktische overwegingen.

En aan het Celsius hangt deze oranje bal die Titaan voorstelt, de grootste maan van Saturnus; binnenkort komt Saturnus daarbij. Het is een onderdeel van het Swedish Solar System, het grootste permanente schaalmodel van ons zonnestelsel. Moeder Aarde kunt u trouwens in Stockholm vinden.

Uppsala heeft ook een streekmuseum, Upplandsmuseet, en dat bezoek was een schokkende ervaring. Daar leerde ik dat Zweden tot voor kort deed aan gedwongen sterilisatie, sterker nog, dat nog steeds doet: transgenders.

Verder bestaat er zoiets als de Uppsala-methode, niet te verwarren met het Uppsala-model, trouwens. Het Uppsala-model is een theorie die uitlegt hoe bedrijven hun internationale activiteiten opstarten. Het stelt dat bedrijven ervoor kiezen eerst dichtbij de grens over te

gaan naar landen die geografisch en cultureel nabij zijn en dat hun operaties daar in het begin weinig investering vragen en kleinschalig zijn, eerder incidenteel dan systematisch.

De Uppsala-methode daarentegen houdt zich bezig met de analyse van voedingsvezels. Ik had me nooit gerealiseerd dat voedingsvezels uit een scala aan verschillende verbindingen met verschillende eigenschappen kan bestaan en dat het dus niet zo gemakkelijk is één analysemethode te ontwikkelen die dat kan kwantificeren. Een van de drie meest gebruikte methodes heet de Uppsala-methode. En is aan de universiteit van Uppsala ontwikkeld in 1979. Ik laat verder onvermeld dat Uppsala natuurlijk

veel prachtige, oude universiteitsgebouwen, musea en een kathedraal heeft.

Voor de taal-geïnteresseerden onder u eindig ik met het Onze Vader in het Oud-Germaans. U kunt het vinden in de Codex Argenteus in Uppsala. Deze codex is een evangeliarium, geschreven in de zesde eeuw in Ravenna in het Gotisch naar de vertaling die de Visigotische bisschop Wulfila in de vierde eeuw na Christus maakte. Het boek is met Zweedse militairen uit Praag naar Zweden gekomen, waarna het dankzij Vossius nog even in Nederland heeft vertoefd maar deze verkocht het uiteindelijk aan de Zweedse Rijkskanselier, Magnus Gabriel De la Gardie die het aan de universiteit van Uppsala schonk.

atta unsar þu in himinam
 weihnai namo þein
 qimai þiudinassus þeins
 wairþai wilja þeins
 swe in himina jah ana airþai
 hlaif unsarana þana sinteinan gif uns himma daga
 jah aflet uns þatei skulans sijaima
 swaswe jah weis afletam þaim skulam unsaraim
 jah ni briggais uns in fraistubnjai
 ak lausei uns af þamma ubilin
 unte þeina ist þiudangardi
 jah mahts jah wulþus in aiwins
 amen

Mortui

In de rubriek Mortui worden de namen opgenomen van oud-leerlingen en -docenten, c.q. medewerkers van het Gymnasium Haganum die ons ontvielen. Wij stellen het op prijs wanneer nabestaanden, vrienden en/of bekenden ons op de hoogte stellen van een overlijden. Dat kan met een overlijdensbericht, een brief of e-mailbericht aan de ledenadministratie: abactis@socialiter.nl.

Mortui – doorgekregen na het verschijnen van Socialiter nummer 33 (mei 2019):

L. Herfkens-van der Staay	(Leonie)	e.e. 1944	03 februari 2019
Bob van Huët	(Bob)	oud-conciërge	18 februari 2019
C.P.F. Foley-Kerrebijn	(Caroline)	e.e. 1955	Voorjaar 2019
N.I. Schadee	(Nora)	e.e. 1964	28 april 2019
E.A. Keus	(Nora)	e.e. 1959	12 juli 2019
A.M.C. Japikse	(Anne-Marie)	e.e. 1950	14 september 2019

Rectificatie

In het vorige nummer van Socialiter zijn een paar fouten geslopen.

Ondanks zorgvuldige controles hebben wij het artikel ‘Geen Voetbalbenen’ uit Socialiter nr. 33 toegeschreven aan Gerard Bierman. Onze oud-leerling en oud-rector heet natuurlijk Erik Bierman. Een slordigheid waarvoor wij onze welgemeende excuses aanbieden.

Ook in het colofon is een foutje geslopen. Onze quaestor, Alied de Cock, heeft niet in 1973, maar in 1962 eindexamen gedaan.

Intussen, in Nur-Sultan

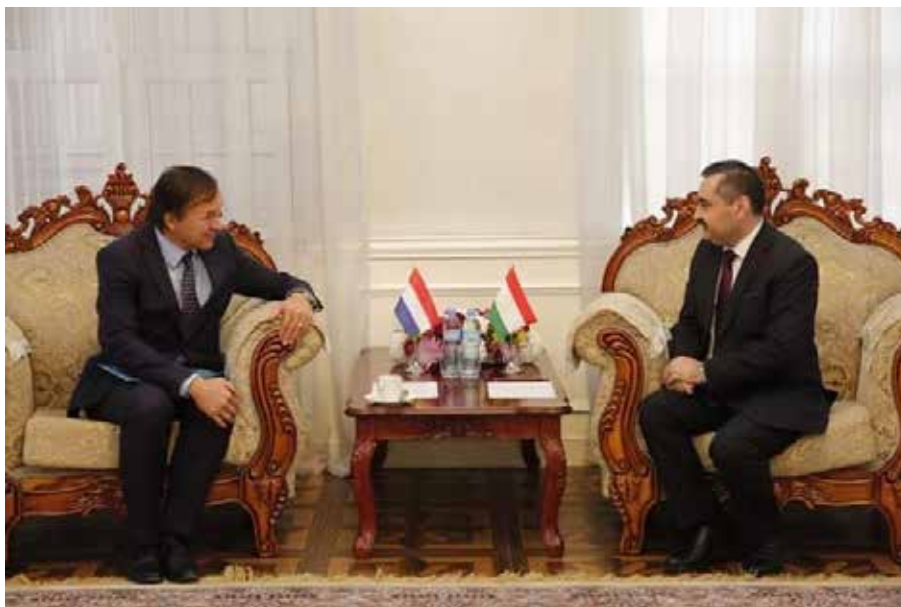
André Carstens (e.e. 1980)

Ambassadeur voor het Koninkrijk der Nederlanden in Kazachstan, Kyrgyzstan en Tadzjikistan

Wanneer u dit leest heb ik de eerste tachtig dagen er al weer opzitten. Tachtig daverende dagen in Kazachstan, Kyrgyzstan en Tadzjikistan, met als klap op de vuurpijl een raketlancering vanaf Baikonur, de basis die nog altijd wordt geleased door de Russen in het kader van hun niet-aflatende ambities in de ruimte (alsook op aarde). Naast de meer prozaïsche kant van mijn bestaan - ik slaap en eet, lees, schrijf en vergader - ervaar ik het avontuur en de afstanden met een onweerstaanbaar Jules Verne-gevoel. Ik leer over de 19e eeuwse dichter Abai, worstel met de Kazachse grammatica, reis over de eindeloze steppen, loop over (bevroren) water en sta oog in oog met Rachmon, de voormalige Kolchoz-directeur die het, nadat

hij zijn Islamitische vijanden had verslagen, schopte tot president (voor het leven?). Tadzjikistan gaat prat op zijn lage CO₂-uitstoot - dankzij enorme waterkrachtcentrales - maar boven Dushanbe hangt intussen wel een grijze deken vanwege de illegale houtkap waarmee de hoofdstedelingen hun potje koken.

Eerste helft jaren negentig kwam ik hier al in de regio, toen we de gehele voormalige Sovjetunie nog bestreken vanuit Moskou. Hoewel er sedertdien een hoop is veranderd, komt die ervaring me nog immer van pas. Alleen al het Russisch is nog altijd onmisbaar als lingua franca. Maar ook mijn tijd in bijna-buurland Afghanistan (2006, 2013 en 2014) ervaar ik als

voordeel. Mijn Afghaanse collega en ik waren destijds al bevriend in Mazar-e-Sharif.

Centraal-Azië komt in beweging, nadat het lange tijd op de achtergrond was geraakt. Met zijn belts and roads claimt China daarbij het voortouw maar is de facto een kleine speler, vergeleken bij Europa. Vlak in dit verband ook ons eigen land niet uit want in Kazachstan staan we al jaren te boek als grootste investeerder. Op dit moment danken we deze koppositie nog vooral aan de energiesector (m.n. Shell) maar ook hier geldt 'Parijs'. Bovendien willen de Kazachen hun economie diversificeren, om te beginnen: meer landbouw. Wederom dus een kolfje naar onze handen. Ik noem tomaten, aardappelen en zuivel - de Nederlandse zaden, kennis en productietechnieken zijn werkelijk niet aan te slepen.

Maar het gaat niet alleen om zakendoen. Mensenrechten staan even hoog op de agenda. Ondanks enorme verbeteringen, waaraan Kazachen natuurlijk graag refereren, is er nog volop ruimte voor verdere verbetering. We praten niet alleen met de regering maar bijvoorbeeld ook met gevangenen en hun bewakers. Zo was ik onlangs in twee gevangenissen bij Karaganda; deze inrichtingen maakten vroeger deel uit van de Goelag Archipel. Gelukkig is het regime er nu een stuk milder dan toen maar toch was ik blij met mijn Monopoly-status: slechts op bezoek. Overigens, toen ik aantrad, in de staart van afgelopen zomer, had iedereen het over de vreselijke winter (vrij naar HBO: 'winter is coming ..'), maar nu deze ruim is gevallen, vind ik het helemaal niet zo onaangenaam.

Alles is helder en wit; vaak schijnt de zon. En je kan je er goed op kleden. Op die manier is zelfs hardlopen prima te doen, althans tot een graad of min twaalf.

Voor wie Nur-Sultan niet op de kaart kan vinden nog even een korte geschiedenis. De plaats ontstond in 1824 als Russische militaire nederzetting en stond lange tijd bekend als 'Akmolinsk', hetgeen zoiets betekent als: het witte graf. Dat veranderde in 1961 toen Sovjet-leider Chroesjtsjov het gehucht verhief tot 'Tselinograd', centrum van zijn campagne om de 'maagdelijke' steppen om te vormen tot de nieuwe graanschuur van de Tweede Wereld. In 1992, na het uiteenvallen van de Sovjetunie, werd het weer 'Witte Graf' maar dan op z'n Kazachs: 'Aqmola' (1992), totdat Noersultan Nazarbajev besloot de hoofdstad hiernaartoe te verplaatsen vanuit Almaty (voorheen: Alma-Ata). Zo werd 'Astana' (letterlijk: hoofdstad) de naam, wellicht destijds (in 1998) al een beetje als werktitel want op 23 maart 2019, daags na het terugtreden van Nazarbajev, stemde de Kazachse volksvertegenwoordiging unaniem in met het voorstel van de nieuwe president (Tokajev) om de stad om te dopen tot 'Nur-Sultan' (heerser van het licht). Zulks uiteraard ter meerdere glorie van zijn illustere voorganger.

Rest mij nog mijn grote dank uit te spreken voor de (m.i. veel grotere) eer die mij te beurt is gevallen op de laatste ledenvergadering van Socialiter. U bent te goed. Vivat vivat societas Gymnasii Hagani!

Reünie eindexamenklassen 1968 tot en met 1971

Auke Bouwman, Wim van der Hooft, Marianne McCurrach-de Cler, Marjan Lubbers

Op zaterdag 9 november vond alweer de derde reünie plaats, in het voor ons allemaal nog steeds zo vertrouwde Haganum. De poort, het plein, het bordes, de hal, de beelden, de kenmerkende tegels op vloeren en muren... de tijd lijkt stil te hebben gestaan.

Op het programma stond na de ontvangst en een heerlijke lunch een interessante rondleiding door de school door de enthousiaste leerlingen Mirella Schieman en Yssi de Bock, waarbij duidelijk werd hoe de school toch zeker wel is veranderd en iedereen vooral onder de indruk was van het schoollaboratorium dat bij de renovatie in 2010-2011 werd gerealiseerd. Een enorm verschil met onze tijd... iedereen herinnert zich vast nog de

donkere en wat geheimzinnige laboratoria van Van den Brandhof (scheikunde) en Brederveld (biologie).

Daarop volgde een leuke en interessante toespraak van medeleerling Adriana van Dooijeweert, sinds 2015 voorzitter van het College voor de Rechten van de Mens.

Tijdens de borrel met heerlijke hapjes, net als de lunch perfect georganiseerd door Els Koopmans en Robert Berendse, werden herinneringen opgehaald en persoonlijke wederwaardigheden uitgewisseld in een hele gezellige sfeer. Veel dank aan de school, met name aan Eric Peters, voor de gastvrijheid.

In 2022 zien we elkaar weer!

Colofon

Bestuur

Conny Elderhorst (e.e. 1975)

Praeses

Marion Drielsma (e.e. 1973)

Vice-praeses

Jacqueline van Olst-Walsmit (e.e. 1984)

Abactis

Alied de Cock (e.e. 1962)

Quaestor

Mariëlle Zuidema-Basart (e.e. 1998)

Lid

Kees van der Vlis (e.e. 1980)

Lid

Rector Gymnasium Haganum

Hanneke ten Hove-Lugtenberg

Redactie

Conny Elderhorst (e.e. 1975)

Marion Drielsma (e.e. 1973)

Kees van der Vlis (e.e. 1980)

Lidmaatschap

Opgeven via abactis@socialiter.nl

Contributie: € 15,- per jaar

IBAN: NL32 INGB 0006 8921 67

BIC: INGBNL2A

Ledenadministratie

Jacqueline van Olst-Walsmit (e.e. 1984)

E-mailadres: abactis@socialiter.nl

Help Socialiter het ledenbestand up-to-date te houden door aanpassingen in contactgegevens zo spoedig mogelijk door te geven. Dit kan via het hierboven genoemde e-mailadres..

Neem voor vragen contact op met de ledenadministratie.

Digitaal

Webmaster: Kees van der Vlis

E-mailadres: webmaster@socialiter.nl

Website: www.socialiter.nl

Fotohoek: <https://socialiter.piwigo.com>

Facebook: <https://www.fb.com/socialiter/>

Socialiter is ook te vinden op LinkedIn.

Oplage

600 exemplaren

Omslagfoto

De hal van het Gymnasium Haganum

Lay-out

Dona Söhngen (e.e. 1965)

